

Stanisław C. Napiórkowski

"Die Eucharistie als Opfer nach der neueren ökumenischen Erklärungen", Elisabeth Hönig, Paderborn 1989 : [recenzja]

Collectanea Theologica 62/1, 183-185

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Augustyn zdołał dojść jeszcze przed przyjęciem chrztu św. do osiągnięcia miłości do Chrystusa i do Jego Ciała, tj. Kościoła. Nie chodzi o dwie miłości, ale o jedną i tę samą miłość, która posiada jedną i tę samą treść: *Christum totum*.

Książka składa się ze wstępu (s. 5—6), dwóch rozdziałów (s. 7—44), indeksu imion (s. 45—47), zestawu podstawowej bibliografii (s. 48—51) oraz spisu treści (s. 53). Rozdział I (s. 7—23) jest poświęcony Kościołowi w pierwszym doświadczeniu św. Augustyna. Autor mówi na temat pierwotnego porzucenia Kościoła przez Augustyna i wpływu, jaki wywarli na te decyzje manichejczycy. Następnie przedstawia przyczyny porzucenia tej sekty. Poświęca też nieco miejsca omówieniu wpływu, jaki wywierały na Augustyna aż do roku 384 Kościoły w Tagaście, Kartaginie i Rzymie. I wreszcie przytacza racje, które zadecydowały o przeniesieniu się Augustyna z Rzymu do Mediolanu.

W rozdziale II (s. 24—44) Autor pisze na temat Kościoła podczas powrotu Augustyna do wiary katolickiej. Jest tam mowa o spotkaniu z biskupem Mediolanu, Ambrozjuszem, i o jego wpływie wywieranym na syna św. Moniki, o znaczeniu Kościoła mediolańskiego w powrocie Augustyna do wiary, o przewyższeniu przez niego sceptycyzmu filozoficznego i materializmu, o zauroczeniu się doktryną neoplatońską. Autor omawia także rolę listów św. Pawła w nawróceniu Augustyna, porzucenie przez niego racjonalizmu na rzecz opcji rozum-wiara, uosobienie Kościoła pod figurą matki Moniki oraz przedstawia sam moment ostatecznego przystąpienia Augustyna do Kościoła katolickiego.

Studium jest jeszcze jedną próbą naświetlenia drogi, którą przebył św. Augustyn, zanim dotarł do zrozumienia, że *omnis Scriptura Christum nuntiat et dilectionem monet* (De cat. rud. 4, 8), tzn. że Pismo Św. głosi Chrystusa i wzywa do miłości, która emanuje z Chrystusa i która obejmuje cały Kościół, czyli *Christum totum*. Potrzeba przypomnienia współczesnemu człowiekowi takiego rozumienia Chrystusa i Kościoła nie wymaga komentarzy.

ks. Jan Gliściński SDB, Warszawa

Elisabeth HÖNIG, *Die Eucharistie als Opfer nach den neueren ökumenischen Erklärungen*, Paderborn 1989, Bonifatius Druk Buch Verlag, s. 299 (Konfessionskundliche und Kontroverstheologische Studien. Bd. 54. Wyd. Johann-Adam-Möhler-Institut).

Aktualnie lista międzykościelnych dialogów doktrynalnych zawiera 27 pozycji. Najbardziej zaangażował się w dialogi Kościół rzymskokatolicki (14), następnie luteranie (7) oraz anglikanie, reformowani i prawosławni (po 5). Odnosi się to do dialogów na forum światowym. Kościoły lokalne również podejmują tę formę ekumenicznej aktywności. Dwa Kościoły wyróżniają się osiągnięciami: w USA oraz w RFN. Międzykościelny dialog rozwija się także w Komisji „Wiara i Ustrój”; Kościół rzymskokatolicki nie należy do tej Komisji, uczestniczy jednak w jej pracach. Poważne znaczenie teologiczne posiadają dokumenty Grupy z Dombes (reformowani, katolicy i luteranie), mimo że zespół ten nie legitymuje się upoważnieniami władz kościelnych. Jednym z najczęściej podejmowanych tematów jest Eucharystia. Posiadamy sporą liczbę dokumentów-uzgodnień czy dokumentów-deklaracji w całości lub w części poświęconych wspomnianemu Misterium. Autorzy tych tekstów wyrażają niepokój, iż ich ogromny wysiłek i zdumiewający dorobek ekumeniczny pozostaną bezowocne, jeśli nie znajdą pozytywnego przyjęcia w odpowiednich Kościołach: zarówno w ich kierownictwie, jak w szerokich kręgach wiernych. Chodzi o proces recepcji, bez którego dokumenty przejdą do historii jako papierowy ekumenizm. Zarówno popularyzacje tekstów uzgodnień, jak monograficzne opracowania poszczególnych problemów podejmo-

wanych w dialogach trzeba zatem witać z wdzięcznością jako nieodzowne instrumenty recepcji. W nurcie tej potrzebnej pracy teologiczno-ekumenicznej pojawiła się rozprawa pani Elisabeth Hönl, napisana z inspiracji biskupa i profesora Karla Lehmana, który do 1983 roku był kierownikiem Katedry Dogmatyki i Teologii Ekumenicznej Uniwersytetu Alberta-Ludwika we Fryburgu, a ukończona pod kierunkiem profesora Gisberta Greshaka. O celu swojej pracy autorka napisała: „Zadaniem tej pracy było przebadanie poszczególnych sprawozdań i deklaracji Komisji Dialogu, by ustalić, w jaki sposób została w nich potraktowana problematyka ofiary mszalnej” (s. 16). Przekonywająco uzasadnia swój wybór: Spor o Mszę, a przede wszystkim o Mszę jako ofiarę stanowił centralny punkt reformacyjny sporów i takim pozostał do dziś (tamże).

Książka zawiera 9 rozdziałów referujących i jeden podsumowujący. Każdy z rozdziałów referujących omawia jeden dialog według tego samego schematu: najpierw informacja o historii oraz metodzie omawianego w danym rozdziale dialogu, następnie prezentacja dokumentu na temat Eucharystii (względnie odnosnego fragmentu traktującego o niej), wreszcie wykład zawartej tam nauki na temat Eucharystii:

1. Eucharystia. Sprawozdanie końcowe z katolicko-luterańskich rozmów w USA, 1969.
2. Grupa z Dombes. Na drodze do jednej i takiej samej wiary? 1971.
3. Nauka o Eucharystii. Wspólna deklaracja Anglikańsko-Rzymskokatolickiej Międzynarodowej Komisji, Windsor 1971 i Salisbury 1979.
4. Wspólna Komisja Kościoła Rzymskokatolickiego i Światowej Rady Kościoła Metodystycznego: *Raport z Denver z 1971 i Raport z Dublina z 1976*.
5. Ofiara Chrystusa i ofiara chrześcijan. Siódme rozmowy teologiczne między przedstawicielami Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego i Ewangelickiego Kościoła w Niemczech w dniach 6–10. czerwca 1976 w Ewangelickiej Akademii w Arnoldsheim.
6. Obecność Chrystusa w Kościele i świecie. Końcowy raport z dialogu Światowego Związku Kościołów Reformowanych z Sekretariatem do Spraw Jedności Chrześcijan, 1977.
7. Wieczera Pańska. Raport Wspólnej Komisji Rzymskokatolickiej i Ewangelickoluterańskiej, 1978.
8. Chrząst, Eucharystia i Posługiwanie. Deklaracja zbieżności Komisji „Wia-ra i Ustrój” Ekumenicznej Rady Kościołów, Lima 1982.
9. Ofiara Jezusa Chrystusa i jej obecność w Kościele. Publikacja Ekumenicznej Grupy Roboczej teologów katolickich i ewangelickich pod protektoratem biskupa Hermana Kunsta i kardynała Hermanna Volka, 1983.

Pani Hönl zapowiedziała we wstępie, że metodycznie ogranicza swoje zainteresowania do Eucharystii jako ofiary. Pięknie harmonizuje ta deklaracja z tematem pracy. Autorka nie ograniczyła się jednak do zainteresowania jednym wyorany aspektom Misterium Eucharystii. W rozprawie znajdujemy wszystko, co na temat Eucharystii przynoszą źródła. Píše o obecności Chrystusa, o Eucharystii jako uczcie Pańskiej, dziękczynieniu składanym Ojcu, pamiętce Pana (anamneza), Darze Duchu Świętego, wspólnocie z Ciałem Chrystusa, posaniu do świata, nowej rzeczywistości paschalnej, uczcie Krolestwa niebieskiego... Pani Elisabeth uprzedza zarzut nadmiernego poszerzania tematu. Zauważa, iż dobry wykład ofiarniczego charakteru Eucharystii wymaga szerszego kontekstu historycznego i merytorycznego, musi zatem opowiedzieć nam o poszczególnych dialogach, nawet o ich technice, nie mówiąc o przyjętej w nich metodologii. Musi również poinformować o dokumentach-źródłach dość dokładnie streszczając ich treść. Recenzent nie jest jednak przekonany, że aż tak szerokiego kontekstu potrzebuje dobra prezentacja tego, co mówi się w dialogach o ofiarniczym wymiarze Wieczery Pańskiej. Wiele stron recenzowanej rozprawy można by opuścić bez szkody dla podjętego tematu. Gdyby nie tytuł książki i wyraźne w jej Wstępie sformułowany problem, czytelnik nie domyśliłby się, że książka jest na temat Eucharystii jako ofiary. Trzeba jednak zauważyć, iż największy metodologiczny błąd, typowy dla początkujących autorów, którzy bardzo pragna

umieścić w pierwszej swojej książce maksimum zebranego materiału, można potraktować jako największą zaletę rozprawy. Otrzymaliśmy bowiem bardzo cenną sumę na temat Eucharystii w świetle współczesnych dialogów międzykościelnych. Znajdujemy w niej podstawową literaturę, wprowadzenie w historię poszczególnych dialogów, omówienie dokumentów na temat Eucharystii oraz niezły przegląd tychże. Tytuł książki adekwatniej informowałby o jej treści, gdyby z niego wykreślono „als Opfer”.

Ocenę autorka potraktowała bardzo ostrożnie: ograniczyła się do zestawienia stanowisk omawianych dokumentów odnośnie do poszczególnych aspektów Eucharystii. Dzięki temu rozdziałowi można łatwo zauważyć, jakie elementy eucharystycznego Misterium podkreślają, względnie pomijają, poszczególne dokumenty. Nie podjęto żadnej innej, ambitniejszej próby oceny, np. pod kątem zgodności z Biblią czy ortodoksją poszczególnych Kćściołów, doniosłości ekumenicznej czy pastoralnego znaczenia.

Książka zyskałaby na załączeniu wykazu używanych skrótów oraz na sporządzeniu indeksów, których brak dokuczliwie utrudnia korzystanie z tej wartościowej publikacji. Chętnie będą do niej sięgać wszyscy zainteresowani międzykościelnymi dialogami, zwłaszcza na temat Eucharystii. Na koniec niech wolno będzie smętnie westchnąć polskiemu teologowi: Autorka całkowicie pominęła bogatą przecież polską literaturę przedmiotu.

ks. Stanisław C. Napiórkowski OFMConv, Warszawa

Claude BLANCHETTE, *Pénitence et Eucharystie. Dossier d'une question controversée*, Montréal-Paris 1989, Bellarmin-Cerf, s. 336 (Recherches. Nouvelle série—21).

Claude Blanchette, ur. w Saskatchewan, jest kanadyjskim księdzem diecezjalnym i teologiem, a prezentowana pozycja jest jego pracą dokorską obronioną w 1988 r. na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim. Przedmiotem pracy jest ukazanie wewnętrznych relacji między Eucharystią i pokutą w ciągu dziejów myśli chrześcijańskiej i praktyki duszpasterskiej Kościoła.

Wszelkie spory teologiczne i problemy pastoralne powstałe wokół związku tych dwóch sakramentów mają swe źródło w podwójnej tradycji Kościoła. Z jednej strony Kościół zachowując cześć dla Ciała Pańskiego i chroniąc je przed świętokradztwem określał warunki godnego przyjmowania komunii św. Początek tej tradycji znajdujemy w 1 Kor 11, 28. Druga zaś linia zapoczątkowana u Mt 26, 28 podkreśla ofiarniczy charakter Eucharystii i fakt, że odpuszczenie grzechów dokonuje się mocą przelanej Krwi.

Zagadnienia duszpasterskie skłaniające do pogłębienia refleksji nad współzależnością sakramentów Eucharystii i pokuty, to: częstotliwość spowiedzi oraz spowiedź dzieci przed pierwszą komunią św. Zawsze w Kościele mówiono o grzechach wykluczających ze wspólnoty eucharystycznej i wymagających pojednania wyłącznie na drodze sakramentalnej; choć granice były tutaj określone bardzo różnie: od starożytnej triady (apostazja, zabójstwo, cudzołóstwo) po zasadę przygotowania się do każdej komunii przez spowiedź sakramentalną. Uzasadniając praktykę częstego spowiadania się, Blanchette zwraca uwagę na relację tego sakramentu do chrztu, na konieczność odnawiania jego łaski. Nie traktuje tego zwyczaju jako środka przygotowującego do uczestniczenia w Eucharystii.

Polemnik o konieczności spowiedzi dzieci przed pierwszą komunią ostrzej zarysowała się w latach sześćdziesiątych. W wypowiedziach oficjalnych Kościoła wyrażona jest troska przede wszystkim o godne przyjmowanie komunii, natomiast konferencje episkopatów (USA, Holandia) podkreślają zawartą w Eucharystii moc odpuszczania grzechów i znaczenie pokuty jako sakramentu samodzielnego, bez relacji bezpośredniej i wprost do Eucharystii.